

Kendine Ait Bir Edebiyat: Kadın ve Toplumsal Dönüşüm

Didem Yılmaz

Feminist Edebiyat

Sakine Esen Yılmaz

Kadın ve Edebiyat

Oya Aan

Herkesin Yolu
Hapishaneye
Düşebilir

Özgür Demir

Alevi Kadınlar:
Ötekileştirmenin Siyasi Yüzü
ve Mücadele Alanları

Mutlu Satıcı

Depremin Düşündürdükleri

İÇİNDEKİLER

1 Feminist Edebiyat
Didem Yılmaz

4 Kadın ve Edebiyat
Sakine Esen Yılmaz

7 Herkesin Yolu Hapishaneye Düşebilir
Oya Açıan

12 Alevi Kadınlar: Ötekileştirmenin Siyasi Yüzü ve
Mücadele Alanları
Özgür Demir

16 Depremin Düşündürdükleri
Mutlu Satıcı

Edebiyatın özgürlük alanı bakımından birçok alandan farklı olması gerekmektedir fakat iktidarcı anlayış, toplumun iliklerine öylesine güçlü işlemiştir ki sanatın özgürlüğü, özgürleştiriciliği, eleştirel bakış açısı neredeyse yok olmuş durumdadır

Kadını anlatmayan eser pek yoktur edebiyat dünyasında ama anlatamayan çoktur. Kadını kadın olduğu için anlatan yazarların sayısı azdır. Ne var ki yazılarında, kurgularında kadına “meta” olarak yer veren yazarlar tam anlamıyla toplumsal cinsiyet rollerini eril döşemelerle cümlelere işlemiştir. Kadını aşk cinayeti sebebi yapmak, namusu kirleten olarak göstermek, düzen bozucu bireyler olarak lanse etmek sadece bir romanın kurgusunu oluşturma amacı taşımaktan ziyade, sakat toplumsal bakış açısını estetik yöntemlerle desteklemektedir. Estetik yöntemlerle diyoruz çünkü edebiyat ürünlerinin büyük bir çoğunluğu estetik kaygı taşıyan eserlerdir.

İlkel-komünal toplum anlayışının, devletçi zihniyet ile yok edilmesi kuşkusuz en çok kadını etkilemiştir. Kadının eril anlayış tarafından düşürülme hırsı, devletçi toplum anlayışıyla güç kazanan bir savaşa dönüşmüştür. Kadının bu andan itibaren toplum içinde ikinci planda tutulmaya çalışılması binlerce yıl sonra günümüze ulaşan en kadim savaşlardan biri olmuştur. Böylesine bir çağda, yaşadığımız topraklarda kadının ikinci hatta üçüncü planda tutulma çabası toplumun en alt tabakasından en üst tabakasına kadar gözlemlenebilen bir olgu halini almıştır. Devletçi anlayışın her şeyi koordine etme, toplumu kendine göre şekillendirme ve kontrol etme arzusu kadın algısını erkek iktidarın

kodlamalarıyla olabildiğince aşağıya çekmeye devam etmektedir. Böylesine bir ortamda eğitimde, iş yaşamında ve siyasette kadın, bu aşağı çekmelerden nasibini almaktadır. Bu alanlar özgürleşmedikçe kadının kendini gerçekleştirmesi mümkün görünmemektedir.

Edebiyatın özgürlük alanı bakımından birçok alandan farklı olması gerekmektedir fakat iktidarcı anlayış, toplumun iliklerine öylesine güçlü işlemiştir ki sanatın özgürlüğü, özgürleştiriciliği, eleştirel bakış açısı neredeyse yok olmuş durumdadır. Toplumlar acılarını, hüznlerini, sevinçlerini, isyanlarını en rahat edebiyatta bulur. Çünkü edebiyat, bireyin baş başa kaldığı bir alandır. Yazan için de okuyan için de bu alan özeldir. Bir yazarı okumak veya okumamak, beğenmek veya beğenmemek okurun insafına kalmıştır. Bu bağlamda edebiyatın üreticisi de okuru da aslında özgürdür. Ne var ki bu özgürlük, toplumsal değer yargıları ile sınırlı bir özgürlüktür. Eril iktidarın anlayış ve yönetim biçimi dönemsel değişiklik gösterse de “kadın” algısı hep aynı kalmıştır. Ve bu anlayışın çizdiği kadın portresi birçok edebi üründe kendini gösterir. Bundandır ki aslında yazar da özgür değildir. Belli sınırlar içinde düşünür ve düşüncelerini kâğıda döker. Çünkü sayısı parmakları geçmeyecek yazarlar dışında her edebi üreticinin toplumda kabul görme, çok okunma arzusu vardır. Bu arzunun gerçekleşmesi için topluma göre dolayısıyla iktidar anlayışa göre yazmak bir tercihtir.

Edebiyat alanında kadının gerek üretici gerek bir öyküye konu olma durumu yüzyıllar öncesine dayanır. Ve takip edildiğinde bu olma durumunun toplumsal alandaki şekillenmelere göre değişiklik gösterdiği görülür. Anaerkil toplumlarda güçlü görülen savaştı ve yönetici kadın, kurgulara da bu şekilde yansırken ataerkil toplumlarda kadın; eserlere daha güçsüz, desteksiz olduğunda kendine yetemeyen, aileler arası çatışmalara neden olan, namusu kirleten ve erkeğin başını belaya sokan kişi olarak girer. Eserlerin geneli düşünüldüğünde güçlü ve kararlı, kitleleri sürükleyebilen, çevresini adaletli bir şekilde dizayn eden, doğru aşkı doğru biçimde yaşayan kadın portresi az görülür. En çok okunduğu düşünülen edebi tür olan romanlarda kadının kendini gerçekleştirdiği pek az görülür. Yazarlar “güçlü kadın” tanımını bile olumsuzluklara yol açan bir karakter özelliği olarak kurgularlar.

Önce de söylediğimiz gibi edebiyat, bireyin baş başa kaldığı bir alan olduğundan okunanların zihinde yer etmesi, hayata geçirilme isteği doğar okurda. Bu durum aynı şekilde kurgularda kendini bulma, hayatı sorgulama, eleştirel düşünmenin de önündeki engelleri kaldırır. Dolayısıyla aslında edebiyat, bir mesaj verme ve alma şeklidir. Mesaj nasıl verilmek istenirse, okura o şekilde ulaşır. Örneğin kişisel gelişim adı verilen

kitaplarda toplumsal gerçekliklerden uzak önermeler, mesajlar ve telkinler karşımıza çıkar. İnsanı toplumsallıktan bireyciliğe yönlendiren bu tarz kitaplarda da kadın olgusu, toplumun kabulünden öteye geçmez. Çünkü yaygın anlayış, kadına “nasıl olması gerektiğini” anlatmaya çalışır.

Ve Kadına, Kadın Edebiyatı Gerekir!

Toplumsal dinamikler kadınları her zaman bir arayışa, mücadeleye, yeniden bulmaya itmiştir. Bu arayış ve yeniden bulma, edebiyatta da kendini gösterir. Kadının siyaset alanında ve toplumsal alanda kendini var etme çabası 1960’lı yıllar itibarıyla artık edebiyata da yansımış, eril anlayışın edebiyata hâkim olma durumu feminist edebiyat arayışını başlatmıştır.

Virginia Wolf ve Simon de Beauvoir, edebiyatın ataerkil kavramsallığını aşmak adına yürütülen feminist tartışmaların en önemli temsilcileri olmuştur. Virginia Wolf’un bu eleştirel tutumla cevabını aradığı “Özgün kadın edebiyatı var mıdır?” sorusu feminist edebiyat eleştirisinin ilk adımı olarak kabul edilebilir. Yazar “Kendine Ait Bir Oda” eserinde, kurgulama yapmak isteyen kadınlara şu mesajları verir: Nasıl erkeklerin toplumsal gerçekliği cinsiyet bağlamında ortaya çıktıysa kadınların da gerçeklikleri aynı şekilde cinsiyet tarafından biçimlendirilmiştir. Diğer bir mesaj ise kadının varoluşsal özelliklerinin eril anlayışla kurgulanan ve betimlenen kadın figürünü, yaygınlaşan dil sistemini bozacağıdır.

Feminist eleştirinin ikinci dalgasını temsil eden Simon de Beauvoir, “İkinci Cinsiyet” adlı eserinde erkeğin birincil kadının ise ikincil varlık olarak kabul edilmesinin nedenlerini tarihsel maddecilik, ruhsal çözümlemeler ve biyolojik alt yapılarla tartışır. Yazar bu eserinde, kadının ötekileştirilmesini ünlü erkek yazarların romanlarından örnekler vererek açıklamıştır.

1949 yılı sonrasında Virginia Wolf ve Simon de Beauvoir etkisiyle yazılan eleştirel metinler, feminist edebiyat geleneğinin başlangıcı olarak gösterilebilir. Elbette bu feminist edebiyat akımı, sadece kurgu üzerinden kendini göstermemiştir. Aynı zamanda “dişil edebiyat” kavramı da tartışmaya açılmıştır. Bu tartışmanın sebebi cinsiyet ve dil arasındaki güçlü ilişkidir. Feminist edebiyat erkek egemen anlayışın biçimlendirdiği sembollerden, söz diziminden kısacası eril dilden uzaklaşan; bu sayede kadına atfedilen toplumsal etiketlerden bağımsızlaşabilen bir edebiyat olmalıdır.

Kadın ve Edebiyat

Sakine Esen Yılmaz-2 Şubat 2025

Kadınların ekrandan kayıp giden zamanı yavaşlatıp, yapay zekanın zahmetsizce açtığı yollardan çıkarak patikalara sapmaları ve burada toprakla, suyla, havayla buluşmaları, hem yeni bir dilin oluşmasında ve hem de edebiyatın dirilmesinde belirleyici olabilir

Yeryüzünde neredeyse hiçbir varlık, edebiyatta kadınlar gibi en ince detaylarına kadar tasvir edilmemiştir. Kadınların kahkahalarının, bakışlarının, ruhlarının, ayak bilekleri ya da saç tellerinin yer edinmediği bir şiir, öykü veya romana rastlamak neredeyse imkansızdır. Birer arzu nesnesi olarak kadını edebiyattan çıkarırsak, maceradan maceraya koşarak kendilerine iktidar alanları yaratan ve bunun üzerinden kendilerini var eden erkek hikayelerinden geriye sadece kuru planlar, duygusuz komplolar kalır. Bu açıdan bakıldığında kadınlar edebiyatın hem ilham kaynağı hem de vazgeçilmez nesneleridir. Tabi ki şiirin ve edebiyatın yüzyıllar boyunca erkekler için birer ayrıcalık olarak yaşam bulduğu düşünüldüğünde; kadınların edebiyattaki temsillerinin özne-nesne ayrımı bağlamında 'nesne' olması da şaşırtıcı değildir. Bir başka deyişle edebiyat her türlü incelikli ve derinlikli üslubuyla gerçekte var olan cinsiyet eşitsizliklerini hem yansıtan ve hem de yeniden üreten bir ustalığa sahiptir. Her katilin bir maktule ihtiyacı olduğu gibi edebiyatın da bu sevgili kadın maktullere ihtiyacı vardır.

Anlatının kolektif aklın tarihsel hafızası olarak keşfedildiği masallardan destanlara, şiirlerden romanlara biraz önce sözünü ettiğim ustalığın izini sürmek mümkündür. Bu öyle

bir ustalıktır ki birdenbire kendimizi bir katille empati kurarken bulabiliriz. Okuyan herkesin belleğinde derin izler bırakan Dostoyevski'nin Suç ve Ceza'sında mesela; biz katil fakat yoksul ve ince ruhlu hukuk öğrencisi Raskolnikov'un içsel hesaplaşmalarını, etik, hukuk, felsefe gibi yüksek entelektüel meselelerini büyük bir zevkle okurken, maktuller tüm değersizliği ve vahşice parçalanmış bedenleriyle olması gerektiği gibi görüş alanımızdan çoktan çıkıp gitmişlerdir. Romanın sonunda Raskolnikov'un Sibiry'a sürgüne gitmesi ve tanrıya sığınması ile kavuştuğu içsel huzur cinayetin tüm vahşiliğini silerek katilin insan yanını görmemizi sağlar. Diğer yandan maktul tefeci Alyona İvanovna seilmeyen, değersiz bir varlık olarak kalmaya devam eder. Onun insan yanını görme şansımız yoktur. Raskolnikov'un öldürdüğü diğer kadın Lızaveta engellidir ve vicdan azabının ve etik tartışmanın asıl tetikleyicisidir. Aslında güçlü bir kadın olan Alyona İvanovna tam da güçlü olduğu için Raskolnikov'un tasarlayarak işlediği cinayetin kurbanı olmuştur. Ama her iki kadın da birer prototiptir ve dolayısıyla gerçek birer karakter değildirler. Onların hikayeleri içsel hesaplaşmaları bizim için görünür değildir.

Benzer bir durumu Patrick Süskind'in Parfüm romanında da bulmak mümkündür. Roman kahramanı Jean- Baptiste Grenouille, isimlerinden ve güzelliklerinden başka haklarında hiçbir şey bilmediğimiz kadınları öldürerek; onların tenlerinden koku üretmeye çalışır. Grenouille'nin kendi çirkinliği ve kokusuzluğuyla baş etmesinin, hatta annesinden intikam almasının ve en nihayetinde insanlaşmasının tek yolu kadınları öldürmekten geçer.

Bunlardan başka daha yüzlerce romanda hikayede ve edebi eserde cinsiyet eşitsizliklerinin nasıl yeniden üretildikleri analiz edilebilir. Kate Millett Cinsel Politika kitabında erkek egemenliğinin romanların iç dokusunda nasıl yer edindiğini ayrıntılı örneklerle göstermiştir.

Bununla birlikte kadınlar ve erkekler arasındaki iktidar ilişkileri ve hiyerarşinin nasıl yeniden üretildiğini tespit etmek sadece bir başlangıçtır, asıl olan bu döngünün nasıl kırılabileceğinin yollarını bulmaktır. Virginia Woolf'un bu konudaki önerisi kadınların birer odaya ve paraya sahip olmalarıdır. Ancak para, zaman ve mekan da derinlere işlemiş olan cinsiyetçiliği aşmak için sadece küçük bir alan yaratabilir. Çünkü bazı kadın yazarlar da erkek yazarlar gibi bu döngünün birer parçası olmaktan kurtulamamışlardır. Güzellik idealleri, klişeleşmiş toplumsal cinsiyet rolleri, başka türlü düşünmenin ve üretmenin önündeki en büyük engellerdir.

Bu noktada yapı sökümü bir alternatif olarak klişelerden ve dildeki cinsiyetçilikten kurtulmak için kullanılabilir. En basit haliyle kadınlar için kullanılan cinsiyetçi kavramların tersyüz edilmesi, rollerin değiştirilmesi ve cinsiyetin nötralize edilmesi gibi yöntemler meseleyi tespit ettikten sonraki ikinci aşamayı oluşturabilir. Fakat daha önemlisi yeninin yaratılması ve yapılandırılmasıdır.

Bu aşamada asıl zorluk içinde yaşadığımız postmodern gösteri çağında bir yandan dilin erozyonu ile oluşan yüzeyselliği ve ortaya çıkan yeni barbarlığı aşarak edebiyata hak ettiği yeri yeniden vermek ve burada özgürlükçü ve derinlikli bir alan oluşturabilmekten geçiyor.

Kadınların ekrandan kayıp giden zamanı yavaşlatıp, yapay zekanın zahmetsizce açtığı yollardan çıkarak patikalara sapmaları ve burada toprakla, suyla, havayla buluşmaları, hem yeni bir dilin oluşmasında ve hem de edebiyatın dirilmesinde belirleyici olabilir. Ucuz romanlar, duygu bulamacında kendini tekrar eden şiirler ya da kuru propagandanın ötesine geçemeyen yenilikçi denemeler arasında bırakalım edebiyatta kadınların temsilini konuşmayı, edebiyatın kendisinin topyekûn kaybolma tehlikesi altında olduğu bir çağda kadınlar için yaratma ve yeniyi üretme hayati bir yerde duruyor.

Herkesin Yolu Hapishaneye Düşebilir

Oya Aan-2 Şubat 2025

Bir tutsak yakını, 30 yılın ardından pişmanlık göstermediği için tahliye edilmeyen abisini anlatıyor: “Alzheimer hastası babam, sadece Mehmet Ali’nin ismini biliyor. Tahliye olacak diye saatleri sayıyordu. ‘Mehmet Ali kaçta arayacak, ne zaman gelecek’ deyip, duruyordu. Babam her şeyi unutuyor ama Mehmet Ali’nin arayacağı ve tahliye olacağı günü unutmuyor...”

Filistin’de rehine takasında serbest kalan Filistin Halk Kurtuluş Cephesi (FHKC) yöneticilerinden 61 yaşındaki Halide Cerrar, benzi soluk, avutları çökmüş, saçları bembeyaz kendisine doğru gelenlere sarılıyor. Birkaç gün önce serbest bırakılan İsraili esirlerin yanaklarından kan damlıyordu, bakımlılardı, tatilden dönüyormuş gibiydiler oysa...

Halk, İsrail işgali altındaki Batı Şeria’da bulunan İsrail Askeri Cezaevi Ofer’den saliverilen 90 Filistinli esiri coşkuyla karşıladı. Cerrar, tutsakların Filistin halkının sorunlarının bir parçası olduğunu vurguladı. İsrail’in içerde dışarda uyguladığı bu yok etme politikasına hapishanelerdeki tüm Filistinliler özgür oluncaya kadar ulusal çapta bir direnişle karşı çıkılmalıydı.

Halide Cerrar, Filistinli tutsakların İsrail hapishanelerindeki koşullarının, 1967’den bu yana en zor koşullar olduğunu söyleyerek İsrail hapishane yönetiminin Filistinli tutuklulara “insan muamelesi yapmadığını” söyledi. Şaşırmadık, zira İsrail’in eski

Savunma Bakanı Yoav Gallant'ın soykırım sürecinin ilk günlerinde “insansı hayvanlarla savaşıyoruz” sözü hepimizin kafasına kazınmıştı.

Dünya gün geçtikçe yaşanmaz bir yer haline gelirken neredeyse bütün ülkelerde içerdekilerin koşulları çok daha ağır. Özellikle de rejimlerin ‘yok edilmesi gereken düşman’ olarak gördükleri siyasi tutsaklar bu durumda. O yüzden zaten içerde hedef olduğu insanlık dışı baskı ve koşullara rağmen ayakta kalmayı başarıp dışarıya çıkanlar olağanüstü bir şeyi başarmış olarak karşılanıyorlar. Kolay değil çünkü o koşullarda yaşayabilmek, boyun eğmemek, insan kalabilmek...

30 Yıl Yatanlar

30 yıldır yatan ne çok insanımız var. Üstelik bunların büyük çoğunluğu düşmanlık hukukunun hüküm sürdüğü ortamda tam bir işkenceci dayatmayla karşı karşıya oldukları için tahliye edilmiyorlar. 30 yılı aşkın tutsaklık yaşadıkları halde tam bir ezme ve unufak etme kafasıyla pişmanlığa zorlanıyorlar.

Uzakta kaybettikleri yakınları, başka hapishanelerden iyilik haberlerini değil ölüm haberlerini aldıkları savaşçı yoldaşları; ölümüne istedikleri halde ulaşamadıkları, sohbetlerini özledikleri, birlikte dövüşüp birlikte tutsak düştükleri insanlar...

Hastalıktan, gıdasızlıktan, sağlıksız yaşam koşullarından muzdarip bizim insanlarımız onlar. 20’li yaşlarda girdikleri hapishanelerden 50’li yaşlarda çıkıyorlar. Belki sadece bilinçleri ve bellekleri ihanet etmiyor onlara, ideallerinden ise neredeyse hiçbiri kopmuyor.

Öyle bir aşamaya geldik, toplum öyle sorunlarla boğuşuyor ki, mum gibi eriyen tutsaklar ne yazık ki ya aileleri ve yoldaşları ya insan hakları örgütleri ya da duyarlılıkları keçeleşmemiş kimi sosyalist çevreler tarafından hatırlanıyor. Mektup yazmanın, para göndermenin “suç” olduğu, yapanların gözüaltına alındıkları ortamda tam bir ‘kırk katır mı kırk satır mı’ ikilemi yaşıyorlar.

82 yaşındaki yüzde 61 engelli ağır hasta tutsak Makbule Özer’i iki kez tutuklanıp bir yıldan fazla hapsedtikten sonra serbest bırakan faşist rejim, 2015’ten beri tutsak olan Nûdem Durak’ı mı serbest bırakacak?!. Nûdem Durak zehirli tiroid denilen graves hastalığıyla boğuşuyormuş, bağışıklık sistemini felç eden bu hastalık onu yavaş yavaş öldürüyormuş, umurlarında değil!

Geçmişten Bugüne...

Geçmişten günümüze Türkiye’de hapishaneler baskı ve işkencenin, katletme ve boyun eğdirme saldırılarının en çıplak yaşandığı yerler oldu. Burjuvazi, sayıları on binlerle anılan -ve her geçen gün nüfus olarak genişleyen- bu kapatılma mekanlarını direnişler(iy)le hatırlıyor elbette. Tutsaklar da belleklerinde muhafaza ediyorlar bu tarihi mirası; dara düştüklerinde, kendilerini çıkışsız hissettiklerinde akın ediyor bu diz çökmeyen cesaret örnekleri. Öncesi de bir yana, 12 Eylül’ün taş yıllarından beri bu böyle!

İşkence ve kötü muamele, sağlıksız yaşam koşulları, beslenme, barınma, disiplin cezaları ve ağır tecrit, cezaevlerinde yaşanan hak ihlallerden sadece bazıları. Haksız yere tutuklanan binlerce tutsağın sözünü bile etmiyoruz, onları çoktan arkamızda bıraktık; artık daha yakıcı meseleler var. Yüzlerce siyasi tutsak, yıllarca o betonların ardına atılıp hükmedilen cezaların infazını tamamlamalarına rağmen “sudan gerekçe”lerle tahliye edilmiyor.

“Babamın Gözleri Hep Yolda”

Ağır hasta tutsaklar ve cezaevinde kalamaz durumda olan çok sayıda tutsak gözdağı kabilinden, bir zayıflık gösterir de pişman olur mu umuduyla cezaevinde tutuluyor. Hasta tutsaklar ya ölüme terkediliyor ya da ancak ölüm döşeğinde serbest bırakılıyor. Bir tutsak mektubunda, “Derin bir kuyuya mahkum edilip tıklmış gibiyiz” diyor; kuyu tipi cezaevi olarak tanımlıyor bu tutsak etme ve kapatılma mekanlarını. Halide Cerrar da, “Her gün ölüyorum çünkü kaldığım hücre havanın bile girmedığı küçük kapalı bir kutuya benziyor” diyordu 2024’te yazdığı bir mektupta. Hücreler, keyfi biçimde verilen hücre cezaları, süngerli odalar... Garibe Gezer’i nasıl ölüme sürükledikleri hepimizin hafızasında.

AKP-MHP bloku yoğun ve tüketici bir saldırı yöntemi daha “icat etti”. İnfazını tamamladığı halde keyfi gerekçelerle tahliye edilmeyen tutsakların tahliyeleri 6 ay, 1 yıl, 2 yıl ertelenmeye başladı. 2021’de yürürlüğe giren İdare ve Cezaevi Gözlem Kurulları bugüne kadar 8 bin 521 tutsağın tahliyesini “iyi halli olmadıkları” gerekçesiyle engelledi. Neler var “iyi halli olmama” göstergesi olarak: “Elektrik ve suyu fazla kullanmak”, “kurula çıkmamak”, “pişman olmamak”, “kütüphaneden kitap almamak”, “kapıyı dövmek”, “dışarıya çıkmaya hazır olmamak...”

Bir tutsak yakını, 30 yılın ardından pişmanlık göstermediği için tahliye edilmeyen abisini anlatıyor: “Alzheimer hastası babam, sadece Mehmet Ali’nin ismini biliyor. Tahliye olacak diye saatleri sayıyordu. ‘Mehmet Ali kaçta arayacak, ne zaman gelecek’ deyip, duruyordu.

Babam her şeyi unutuyor ama Mehmet Ali'nin arayacağı ve tahliye olacağı günü unutmuyor...”

Binlerce aileye yaşattılar bunu, çoğu evladına sarılamadan göçüp gitti.

Herkesin Yolu Hapishaneye Düşebilir

2019'da 12 ve büyük yaşlardaki her yüz bin kişiden 430'unun hapse düştüğünü öğreniyoruz. Hapishanelerde yatan tutsak sayısı daha 2022 sonunda Türkiye'nin nüfus sıralaması açısından -Yalova hariç- 20 kentinden daha kalabalık bir sayıya ulaşmıştı. Bugün ise 378 bin 657 mahpus var hapishanelerde. Kaba bir hesapla “Türkiye’de her 200 kişiden biri tutuklu...”

Durmadan artıyor sayı, çünkü ağzını açanı tıkıyorlar duvarların arkasına. Sokak röportajı verenden twit atana, gazetecisinden sanatçısına, avukatından müzisyenine, hakkını arayan işçiden itiraz eden kadınlara herkes potansiyel “suçlu”! Özgürlük mücadelesi veren savaşıların, devrimci mücadele yürütenlerin sözünü dahi etmiyoruz; onlar bu rejimin gözünde zaten “baş suçlu”, ezilip unufak edilmesi, ortadan kaldırılması gereken unsurlar!

Sokakları yasaklanmış kentlere, abluka altındaki meydanlara, unutturulmaya çalışılan geçmişimize ve ideallerimize -içerde dışarda- boyun eğdiremediler. “İyi ki silahlanmışız acılara karşı / türküsüz çıkmamışız yollara...” diyenlerin sesi duyuluyor hala...

Dışardayız diye kendimizi avutmayalım, hücrelerimizin sınırları içerdekilerden sadece biraz daha geniş o kadar! Üstelik bunun da garantisi kalmadı yaşadığımız günlerde. İçte ve dışta çok yönlü ve katmanlı bir krizin pençesinde debelenen düzen ve ona soluk aldırmanın arayışı içindeki AKP-MHP faşist iktidarı “iç cepheyi sağlamlaştırma”nın telaşı içinde. Çünkü düpedüz açlığa mahkum ettikleri asgari ücretlilerin, memurların, emeklilerin üstüne bir de yağmur gibi yağın zamları tepkisiz sineye çekmeyeceklerinin farkındalar.

Kürtlerin özgürlük tutkusunu, 20 yıldır teslim alamadıkları toplumsal muhalefet dinamiklerini sindiremediklerini zaten biliyorlardı. Bunun ne zaman, nerede “yeter artık” çığlığına dönüşüp sokaklara, meydanlara akacağını onlar da kestiremiyor. Ama Kobanê serhildanından, Gezi'den, metal fırtınadan, son bir yılda ardı ardına patlak veren inatçı işçi direnişçilerinden tecrübeliler. Bu hayasız sömürü ve soygun cenderesi sıkıldıkça birikmiş öfkelerin harekete geçeceğinden onlar da emin. İşte bu patlamayı önlemek -ya

da- hararetini düşürüp zayıflatmak için dört bir yana saldırıyorlar. Son günlerde tanık olduğumuz tutuklama furyası bu korkunun dışavurumu. Onlar bizi bu yollarla korkutup sindirmeyi hedefliyorlar, o zaman bizlere düşen dünyayı başlarına geçirmek!

Alevi Kadınlar: Ötekileştirmenin Siyasi Yüzü ve Mücadele Alanları

Özgür Demir-2 Şubat 2025

Alevi akademisyen Rasha Al-Ali'nin, HTŞ tarafından kaçırılıp öldürüldü

Alevi kadınlar hem devletin egemen yapıları hem de toplumun geleneksel normları tarafından sürekli bir dışlanma ve ayrımcılığa tabi tutulmuşlardır

Alevilik, tarihsel olarak Kerbela'dan öncesine dayanan, Osmanlı İmparatorluğu ve sonrasında Türkiye Cumhuriyeti'nin sosyal ve kültürel yapılarında derin izler bırakmış bir inançtır. Ancak Aleviler, toplumsal yaşamda her zaman “öteki” olmanın bedelini ödemiş, ayrımcılığa ve marjinalleşmeye tabi tutulmuşlardır. Bu ötekileştirmenin bir başka boyutu da özellikle Alevi kadınların maruz kaldığı ayrımcılıktır. Alevi kadınların yaşadığı bu zorluklar, toplumsal cinsiyet eşitsizliği ile birleşerek hem yerel hem de uluslararası düzeyde belirginleşen bir mücadele alanına dönüşmüştür. Özellikle son yıllarda, Suriye'deki savaş ortamı ve bölgedeki politik çatışmalar Alevi kadınların bu mücadeleyi nasıl farklı bir biçimde yürüttüklerini ortaya koymaktadır.

Alevi Kadınların Toplumsal Konumu ve Ötekileştirilme

Alevi kadınlar, tarih boyunca hem inançsal hem de kültürel anlamda marjinalleştirilmiş ve çoğu zaman yerleşik toplum normlarının dışında bırakılmışlardır. Aleviliğin özü gereği, kadınların inançsal ve toplumsal yaşamda erkeklerle eşit bir rol üstlendiği bir sistemin varlığı, bu inancın özünden gelen bir eşitlikçi anlayışı yansıtsa da modern Türk toplumunda Alevi kadınlar sıklıkla dışlanmış ve çoğu zaman kendi kimlikleriyle yaşamakta zorlanmışlardır.

Kadınlar hem Alevi kimliklerini hem de toplumsal cinsiyet kimliklerini temsil eden, bu kimlikleri aynı anda deneyimleyen bireylerdir. Bu durum, onları sadece erkek egemen toplumlarda değil, Alevilik içinde de erkeklerin hegemonik yapısına karşı daha fazla mücadele etmeye itmiştir. Alevi kadınların hem inançlarının hem de toplumsal cinsiyetlerinin, onları toplum içinde “öteki” konumuna itmesi, eşitsizliği derinleştiren bir etmen olmuştur.

Ötekileştirilme yalnızca yerel düzeyde değil, aynı zamanda politik olarak da kendini göstermiştir. Alevi kadınlar hem devletin egemen yapıları hem de toplumun geleneksel normları tarafından sürekli bir dışlanma ve ayrımcılığa tabi tutulmuşlardır. Hem Alevilik hem de kadınlık, bu kesitte kimliklerin çoğulluğunu barındıran, kesişen alanlar haline gelmiştir. Kadınlar, devletin egemen söylemleri ve heteronormatif değerleri karşısında sürekli olarak ikincil bir konumda yer almışlardır.

Oysa Hünkar Hacı Bektaş-ı Veli’nin buyurduğu gibi, “erkek, dişi sorulmaz muhabbetin dilinde Hakk’ın yarattığı her şey yerli yerinde. Bizim nazarımızda kadın erkek farkı yok noksanlık eksiklik senin görüşlerinde.” demesine karşı.

Suriye’deki Alevi Akademisyenler ve Savaşın Etkisi

Son yıllarda Suriye’deki iç savaş, Alevi kadınların mücadele alanlarının farklı bir boyuta ulaşmasını sağlamıştır. Alevi kadınlar, savaşın getirdiği insani dramların yanı sıra, savaşın ön saflarında, kendi kimlikleri ve hakları adına verdikleri mücadelenin de birer simgesine dönüşmüşlerdir. Bu bağlamda, Suriye’deki Alevi akademisyenlerin ve aktivistlerin öldürülmesi, sadece bireysel bir kayıp olarak değil, aynı zamanda o coğrafyada toplumsal ve kültürel bir yıkım olarak da değerlendirmek gerekir.

Alevi akademisyenler, Suriye’deki savaş ortamında hem toplumsal hem de kültürel kimliklerini korumak adına yoğun bir mücadelenin içinde yer almışlardır. Ancak savaşın yarattığı belirsizlik, politikada yaşanan bölünmeler ve etnik temelli çatışmalar, Alevi akademisyenlerin hedef haline gelmesine neden olmuştur. Suriye’deki çatışmaların başından itibaren, Alevi toplumu özellikle muhalif grupların ve radikal unsurların hedefi olmuştur. Bu radikal gruplar; sadece erkekleri değil, kadınları da öldürerek, Alevi topluluğunu tamamen yok etmek amacını gütmüşlerdir.

Alevi kadın akademisyenlerin hedef alınmasının amacı sadece kimlik mücadelesi için verilen mücadeleyi değil aynı zamanda toplumsal ve kültürel varlığın korunması adına verilen mücadelenin de hedef alındığını göstermektedir. Savaşın etkisiyle bölgedeki Alevi

toplum, yalnızca fiziki anlamda değil, aynı zamanda kültürel, akademik ve sosyal anlamda da ciddi bir kayıp yaşamıştır.

Alevi Kadınlarının Mücadele Alanları

Alevi kadınların mücadelesi hem Aleviliğin hem de kadın kimliğinin savunulmasına dönük bir strateji izlemektedir. Bu mücadelenin en önemli yönü, toplumsal cinsiyet eşitsizliğini ortadan kaldırmayı hedeflemekle birlikte, Alevi kadınların kimliklerini ve kültürel miraslarını savunma çabasıdır. Alevi kadınlar, tarihin en karanlık dönemlerinde bile, inançlarını ve toplumsal değerlerini koruyabilmek için sürekli olarak varlık mücadelesi vermişlerdir.

Alevi kadınlar, günümüzde hem yerel hem de uluslararası düzeyde birçok platformda seslerini duyurmuş ve bu sesin duyulmasını sağlamak için çeşitli stratejiler geliştirmişlerdir. Kadın hareketlerinin güçlenmesi, Alevi kadınların da toplumsal ve siyasi olarak daha güçlü bir konum elde etmelerine olanak tanımaktadır. Bu hareketler, Alevi kimliğini korumanın yanı sıra, toplumsal eşitlik için verilen mücadeleyi de desteklemektedir.

Alevi kadınlar, sadece kendi topluluklarının değil, aynı zamanda tüm kadınların hakları için de mücadele etmektedir. Bu bağlamda, Suriye'deki savaşın özellikle kadınlar üzerindeki etkileri, Alevi kadınların sadece kimliklerini değil, aynı zamanda yaşam haklarını da savunma noktasındaki kararlılıklarını artırmıştır.

Sonuç: Kimlik, Direniş ve Gelecek

Alevi kadınların ötekileştirilmeye karşı verdiği mücadele; sadece Alevilikle sınırlı kalmayan, toplumsal cinsiyet eşitsizliği, inanç ve kültür çatışmaları ve devlet politikalarının etkileriyle şekillenen bir süreçtir. Bu süreç, Alevi kadınların hem kimliklerini hem de haklarını savunma çabalarını sürdürürken, toplumsal değişim için de önemli bir adım olmaktadır. Suriye'deki akademisyen Alevi kadınların öldürülmesi, bu mücadelenin ne denli önemli olduğunu göstermekle birlikte kendilerine karşı olanların da ne kadar tehlikeli bir hal aldığını göstermekte. Bu da bu mücadeleye duyulan ihtiyacın aciliyetini de ortaya koymaktadır.

Gelecekte, Alevi kadınların daha fazla görünür olacağı, haklarını savunmak için daha güçlü bir siyasi ve toplumsal alan yaratacakları, bu mücadelenin önündeki engelleri aşabilecekleri görünüyor. Ancak bu yol, toplumsal cinsiyet eşitsizliği, kültürel ötekileştirme ve siyasi baskılarla mücadele etmekten geçmektedir. Alevi kadınlar, kendi

kimliklerini ve topluluklarını savunmaya devam ederken, aynı zamanda tüm kadınların eşit haklar ve adalet için verdikleri mücadelenin bir parçası olmayı sürdürecektir.

Depremi Düşündürdükleri

Mutlu Satıcı-2 Şubat 2025

Unutmak yok

Affetmek yok

Helalleşmek yok

Öncelikle adına “deprem” denen doğal afetin kısaca bir tanımlamasını yapıp sonrasında sosyolojik, psikolojik ve en önemlisi sistemsel açıdan kadınların üzerindeki etkilerini ele almak gerekiyor. Tanımlama yapmaktaki amacımız da aslında bir doğal afetin erk sistemin yaşama bakış açısı ile ne hale geldiğinin daha iyi anlaşılması içindir.

Deprem; zamanı öngörülemeyen, kontrol edilemeyen, yıkımlara neden olan ve yaşamı tehdit eden bir durumdur. En ölümcül doğal tehlikelerden biri olarak bilinen depremler, ölümlere ve kalıcı fiziksel hasarlara neden olmakta aynı zamanda toplumun sosyal ve psikolojik sağlığını da derinden etkilemektedir.

Doğal tehlikeler cinsiyet açısından tarafsız olsa da kadınların toplumdaki konumu, cinsiyet eşitsizliğinin artması, sosyal, ekonomik ve sağlık sonuçlarının etkileri bakımından daha fazla yıkıma neden olmaktadır.

Yaşanan 6 Şubat depremlerinde kadınların var olan toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin görev ve sorumluluklarında artış olmuş ve afetle beraber yaşadıkları travmatik sürecin daha da ağırlaşmasına yol açmıştır. Felaketin sonucu olarak ortaya çıkan yeni stres

kaynakları mevcut durumda var olan toplumsal cinsiyet eşitsizliği ile birleşerek kadınlarda güvenlik kaygısını artırmaktadır. Toplumların afetle mücadele süreçlerinin sadece ekonomik güçlenme ile değil aynı zamanda sahip olunan eşitlikçi bakış açısıyla da örülmesi önemlidir. Kadınlar afet zamanlarında cinsiyet rolleri doğrultusunda hareket etmek zorunda bırakılmışlar ve bu durum olumsuz bazı sonuçlara sebep olmuştur. Bu olumsuz sonuçlara örnek verecek olursak: kadınların deprem esnasında kaçmak yerine örtünmeye öncelik vermesi, hareketlerini kısıtlayan elbiselerinin olması, bakmakla yükümlü oldukları kişi sayısının fazla olması, kişisel bakımlarını gerçekleştirmede zorlanmaları, eşlerinin sahip olduğu bunalım ve gerginlikleri aile içi ilişkilere yansıtmasından kaynaklı yaşadıkları çaresizlik, ev içi sorumluluklarının artması, özel alan sıkıntısı, güvenlik ve şiddet gibi...

Deprem sürecinde psikolojik olarak yaşanan olumsuzluklar yanında sistemin yaşattığı olumsuzluklardan da bahsetmek gerekiyor. Aslında yerel yönetimlerin yaşamın içinde nasıl bir yeri olduğunu çok daha iyi kavradığımız bir süreçti yaşadığımız. Evet yıkım çok büyüktü ama hiçbir tedbirin alınmadığı sonrasında da afet yönetimine dair herhangi bir fikirlerinin olmadığı, depremzedelere bir bardak su dahi verebilecek bir mekanizmanın olmadığı, arama kurtarma çalışmalarının depremde hayatta kalanlar, gönüllüler, STK'lar tarafından el verdiğince yapıldığı, devletin bir hafta bekleyip iş makinaları ile sadece enkaz kaldırmaya geldiği bir süreç...

Depremi başından itibaren Pazarcık'ta Silopi Belediyesi, Antakya'da Patnos Belediyesi günlerce yemek dağıtmıştır. Bütçeleri çok küçük olan bu belediyelerin bu destek için yoktan var ediyor olması inanılmaz bir başarı. Buna ek olarak afet bölgesine yakın 65 belediye daha afet bölgesi için seferber olsaydı birçok yara hızla sarılabilirdi. 2019 yerel seçimlerinden sonra 48'i kayyım, 17'si mazbata hukuksuzluğu ile gasp edilen HDP belediyeleri tüm afet bölgesine yetişebilir, acil ihtiyaçları karşılayabilirdi. Kayyım atanan belediyelerin hali ortada, kayyım lükslerinden bütçesi borçlara boğulan kayyım belediyeleri Silopi Belediyesi'nin eline su bile dökemez. Bir afet kenti olan Amed'de belediye eş başkanları görevlerinin başında olsaydı bu afette takdire şayan bir örgütlülük gösteren Amed halkı ile birlikte tüm bölgeye destek sağlayabilirdi. Bu afet kayyım belediyelerindeki bozuk düzeni de açığa çıkarmıştır. Kayyımcı zihniyet sadece bulundukları il ve ilçelerdeki halk iradesini değil afet yaşayan halkların yardıma ulaşma haklarını da gasp etmiştir.

Öz yönetim kayyım atanan belediye eş başkanları tarafından dile getirildiği için birçok belediye eş başkanı tutsak edildi. Fakat tüm bu afet süreci öz yönetimin ne olduğunu, ne kadar önemli olduğunu açıkça ortaya koydu. Öz yönetim, bir kentin kendine yetebilmesidir. Mahalle mahalle, köy köy kendine yetecek şekilde örgütlü olmasıdır. Bir mahalle düşünün, her bir sakini birbirinden haberdar. Çünkü yönetimde karar alma iradeleri var. Her tür kriz için yeterli imkânı, teçhizatı ve her şeyden önemlisi örgütlülüğü var. Kendi üretip, kendi kazanıp kendini çevirebiliyor. Bir afet durumunda akut süreçte tüm mahalle sakinleri acil ihtiyaçlar için toplanabiliyor. Akut süreç bittikten sonra rehabilitasyon sürecinde dahi yaşamın normale dönmesini sağlayabiliyor. İşte bu öz yönetimdir. Depremden sonra birçok köyde yardımlar muhtarların insafına bırakılmış durumdaydı. Elbette vicdanlı muhtarlar tüm köy için çırpınıyor fakat sadece kendi ailesini, ilişkisi bulunan partilileri gözetip çok muhtaç durumdakileri görmezden gelenler de olmuştur. Öz yönetimini yapabilen bir köyde dayanışma olur. Kimseye haksızlık yapmak için alan açılmaz.

Devlet tarafından depremin ilk gününden bu yana ne doğa ne insan yaşamına dair hiçbir şeyi göz önüne almayan bir süreç işlendi. Ne doğayı ne de insanı odağa almadan yaşama ilişkin politika üretmemek hâlihazırdaki iktidarın zaten yıllardır izlediği politikadır. İktidar ülkeyi bir devlet olarak değil bir şirket olarak yönettiği için kar ve rant olmayan hiçbir alanda kalıcı bir politika üretmemiştir. Devletin tüm kurumları, belirli bir sermaye grubunu zengin etmek adına hem doğayı hem insan yaşamını hiçe sayan bir sistem kurmuşlardır. Devlet kurumlarındaki yozlaşma ve çürüme yaşadığımız bu acı felaketin sebebidir. Ebetteki deprem önlenabilir değildir fakat depremden kaynaklanan kayıpları azaltmak mümkündür ve mümkündü. Depremin yıkıcı etki ettiği 10 ilde de kontrolsüz büyüyen kentler ve depremde yıkılma garantili binaları görmekteyiz. Deprem dayanıklılığı olmayan inşaatlardan tutun, ihlal edilen deprem ve inşaa yasa ve yönetmeliklerine kadar sistemleşmiş dev bir usulsüzlük, liyakatsizlik hatta hırsızlık düzeni açığa çıkmıştır. Deprem sonrasındaki afet yönetimi de büyük ölçüde yaşanan depremi bir felakete dönüştürmüştür. Elbette yaşanan depremin boyutları göz önüne alındığında çok geniş bir alana etki eden çok büyük bir afettir. Fakat bu afet geliyorum diyen bir affetti. Bilim insanları altında can verilen inşaatların çoğu daha yapılmadan defalarca kez uyarılar yapmışlardır. 21. yüzyılda kurulan bu bozuk düzende bilimin sesinin duyulması mümkün olmadığı için bu afet on binlerce canımızı almıştır.

Şu anda hâlihazırdaki erk düzen içinde yapılması gereken hiçbir şeyin yapılmayacağı gün gibi ortadadır. Bu düzen en büyük doğa ve yaşam düşmanıdır. Artık bu ülkede kentler

kurulurken ve yönetilirken ele alınması gereken en önemli etken deprem gerçeğidir. Kontrolsüz inşaat deliliğine son verilmesi gerekmektedir. Doğanın sınırlarına saygılı, yaşam kalitesini önceleyen kentleşme en önemli hedef olmalıdır. Bir kentte ekolojik varlıkları korumadan kurulan yaşamın afetle sonlanması mümkün değildir.

Paradigmamızın kalbinde ekolojik ve kadın özgürlükçü bir yaşam bulunmaktadır. Bu bozuk düzenin karşısında yeni bir yaşamı inşa edeceğiz derken doğanın sınırlarına saygılı yaşam kalitesini her canlı için önceleyen politikalar üretmek bizim en büyük hedefimizdir. Bu aslında toplumun da ekolojik dönüşümü demektir. Şeffaf, hesap verilebilir ve katılımcı süreçlerle bilimi ve liyakati gözeterek yaşam kurmak ve bunun politik alt yapısını oluşturmak mümkün ve bunun için geç değil. Bu felakette kaybettiklerimize ve gelecek nesillere borcumuz bu yeni yaşamı kurmaktır.

“Varlığını bağladığın kavram şimdi yıkılıyor ve yaşam anlamsızlaşıyor. Her şey havada asılı kalmış gibi. Tüm hayatın boşa geçmiş gibi. Oysa bu, hayatın sana, başka türlü var olman için öğrettiği bir ders sadece...”